

Abant Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Abant Social Sciences

2022, 22(2): 782-798, doi: 10.11616/asbi.1099454

H. 1246/M. 1831 Tarihli ve 6150-6151 Numaralı Nüfus Defterlerine Göre Samakov'da Müslüman Nüfus ve Yerleşim Yerleri

The Muslim Population and Settlements in Samakov According to the Date Bc. 1246/Ad. 1831 and Numbered 6150-6151 Population Registers

Pınar Doğanay¹

Geliş Tarihi (Received): 06.04.2022

Kabul Tarihi (Accepted): 01.05.2022

Yayın Tarihi (Published): 31.07.2022

Öz: Osmanlı Devleti'nde daha ziyade vergi mükellefi olan kimseler ile askerlik çağında bulunan kimseleri tespit etmek amacıyla yapılan nüfus sayımları, toplumların sosyal ve ekonomik yapısı başta olmak üzere idari, askerî, dinî ve kültürel alanlarında bilgi edinilmesine olanak sağlamaktadır. Bu gerçeklikten hareketle, H. 1246/M. 1831 tarihli ve 6150-6151 numaralı Samakov Kazasının nüfus defterlerinin incelendiği bu çalışmada, kazada bulunan Müslüman Mahalleleri ve karyeleri ile kazada bulunan Müslüman erkek nüfus sayısı, isimleri, lakapları ve fiziksel özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma bu özelliği ile Samakov Kazasında bulunan Müslüman nüfusun demografik yapısı hakkında bir çıkarım oluşturmayı hedeflenmektedir. Çalışmada, 1831 yılında Samakov Kazasında bulunan Müslüman erkek nüfus sayısının 1.907 olduğu tespit edilmiş olup bunların büyük çoğunluğunun, merkez kazaya bağlı mahallelerde ikamet ettiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Samakov, Nüfus, 1831, Mahalle, Karye.

&

Abstract: The population censuses, which are carried out to determine mostly taxpayers and those who are in military service age in the Ottoman Empire, provide opportunity to obtain information in administrative, military, religious and cultural fields; especially social and economic structure of the societies. Based on this reality, in this study, in which population registers of the Samakov district dated BC. 1246/AD. 1831 and numbered 6150-6151, were examined, the Muslim quarters and townships in the district and the number of Muslim male population in the district, their names, nicknames and physical characteristics were tried to be determined. It is aimed to make inference about demographic structure of the Muslim population in Samakov district, with this feature of the study. In this study, it was determined that number of the Muslim male population in Samakov district in 1831 was 1,907 and majority of them resided in the neighbourhoods of the central district.

Keywords: Samakov, Population, 1831, Neighbourhood, Village.

Atf/Cite as: Doğanay, P. (2022). H. 1246/M. 1831 Tarihli ve 6150-6151 Numaralı Nüfus Defterlerine Göre Samakov'da Müslüman Nüfus ve Yerleşim Yerleri. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 782 - 798. doi: 10.11616/asbi.1099454

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/asbi/policy>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2000 – Bolu

¹ Dr. Pınar Doğanay, Gazi Üniversitesi, snprdoganay@gmail.com.

1. Giriş

Arapça nefis kelimesinin çoğulu olan nüfus, ruh, can ve hayat anlamına gelmekte olup genel anlamda, bir bölgede yaşayan kimseleri ifade etmektedir (Bozkurt, 2007: 293). Toplumların sosyo-ekonomik yapısını değiştiren önemli faktörlerden birisi olarak da kabul edilen nüfus, bir ülke ya da toplumun geçmiş olduğu değişim ve dönüşümü doğru analiz edebilmek için de bir hayli önemlidir (Başaran, 2017: 308). Zira nüfus hareketleri, toplumsal dönüşümde daima etkin bir rol oynamıştır. Öyle ki dünya tarihine bakıldığında göç ve yerleşik hayata geçmenin yanı sıra doğum ve ölüm oranlarının yüksek veya düşük olmasının toplumlar nazarındaki siyasal, toplumsal, kültürel ve ekonomik etkileri açık bir biçimde görülmektedir (Karpas, 2010: 25). Bu sebeple bir siyasî otorite yeri geldiğinde idaresi altında bulunan ülkenin siyasî, askerî, iktisadî ve kültürel yapısını düzenlemek ve mevcut düzeni daha sağlıklı bir şekilde yürütebilmek gayesi ile zaman zaman halkın nüfus miktarını ve bu nüfusun özelliklerini tespit etme ihtiyacı duyar. Osmanlı yöneticileri de benzer sebeplerle klâsik dönemden itibaren nüfus sayımı yapmışlardır. Daha ziyade devletin askerî ve malî ihtiyaçları nedeniyle yapılan bu sayımlarda idareciler, halkın mevcut durumunu daha yakından görebilme imkânı elde ederek, askere alınacak kimseler ile vergiye tabii nüfusun tespiti konusunda büyük kolaylıklar yaşamışlardır (Güneş, 2014: 222). Bu sayımlardan ilki, Osmanlı maliye teşkilâtında, vergilerin ve bu vergileri veren kimselerin tespiti amacıyla yapılan tahrirlerdir (Öz, 2010: 425). Ait olduğu dönem ve medeniyetler hakkında önemli bilgiler içeren tahrirler, devletlerin askerî ve idarî örgütlenme imkânlarının yanı sıra memleketin nüfus kitlesi, yoğunluğu ve dinamizmi hakkında da teferruatlı bilgiler içerirler (Barkan, 1988: 4). XVI. yüzyılın sonuna kadar devam ettiği bilinen bu sistemin yerine bu tarihten sonra başlangıçta sadece olağanüstü durumlarda alınan ancak zamanla uzayan savaşlar ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle sürekli hale getirilen avâz vergisi mükelleflerini tespit edebilmek amacıyla yapılan sayımlar almıştır (Öztürk, 1997: 251-252). Tahrir kayıtları gibi devletin tahsil edebileceği vergi miktarlarını belirlemek amacıyla yapılan bu sayımlar, ait olduğu bölgenin idarî ve ekonomik yapısının yanı sıra nüfus oranları hakkında da önemli bilgiler içerirler (Aydın, 2016: 200).

Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinden XVII. yüzyılın sonuna kadar belirli aralıklarla yapılan bu sayımların ardından Osmanlı'da modern anlamda ilk nüfus sayımı II. Mahmud döneminde yapılmıştır (Doğan, 2014: 73). 1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasının ardından yeni bir askerî yapılanma olarak ortaya çıkan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye Ordusu'nun kurulması nedeniyle yapılan bu nüfus sayımının amacı, erkek nüfus arasında askerliğe uygun olanları tespit etmektedir (Kaya, 2020: 232). Bu amaçla başlatılan bu nüfus sayımı, Rusya ile yapılan savaş nedeniyle tamamlanamamıştır (Karal, 1997: 8). Savaşın hemen ardından 1831 tarihinde yeniden başlatılan bu sayım, imparatorluk genelinde bugüne kadar yapılan en kapsamlı nüfus sayımı olarak da bilinmektedir. Bir yaşından yüz yaşına kadar Müslüman ve Gayrimüslim erkek nüfusun sayıldığı bu sayımların amacı, yukarıda da ifade edildiği üzere ülkedeki askerlik ve vergi mükelleflerinin sayısını tespit edebilmektedir. Bu özelliği ile kendinden önce yapılan nüfus sayımları ile de benzer bir amaca hizmet eden 1831 nüfus sayımı, büyük bir gizlilik içerisinde yapılmıştır. Sayım memurlarının halkın tepkisinin önüne geçebilmek ve yapılan sayımın seriata aykırı olmadığına halkı inandırabilmek adına, kadılar ve ulema arasından seçildiği bu sayımlarda, seksen beş üst düzey memur (Hürol, 2017: 5) ile çok sayıda kâtip görevlendirilmiştir (Çadırcı, 2013: 45). Müslüman ve Gayrimüslim nüfusun ayrı ayrı sayıldığı ve defterlerinin de ayrı olarak tutulduğu bu sayımlarda, askerliğe uygun kimseler, *mim* (م) işareti ile belirtilmiş, Gayrimüslim ahali ise cizye vergisine göre, vergi yükümlüsü ve muaf olanlar şeklinde ikiye ayrılmıştır. Cizye yükümlüleri de kendi aralarında ödeyecekleri cizye oranına göre "âlâ, evsat, ednâ" şeklinde sınıflandırılmıştır (Güneş, 2014: 226-227).

Üzerinde çalıştığımız "6150" ve "6151" numaralı Samakov nüfus defterleri ise Müslümanların tamamının ve Gayrimüslim nüfusun ise bir kısmının kaydedildiği defterlerdir. "6150" numaralı defter, sadece Müslümanlara ait bir defter iken "6151" numaralı defter Müslümanların yanı sıra Kıptiler (Çingene) ve Varoş (Yoksul) kesimlerde yaşayan Gayrimüslimler ile birkaç Gayrimüslim Mahallesine ait nüfus verilerini içermektedir. Daha ziyade kazada bulunan mahalle ve köyler ile bu yerleşim yerlerinde bulunan yetişkin erkek ve erkek çocuk sayılarının belirtildiği bu defterlerde aynı zamanda kazada

kullanılan isimler ve lakaplar hakkında da bilgi edinilebilmektedir. Diğer taraftan bu defterler, kazada bulunan kimselerin yaş aralıkları ile fiziksel özellikleri hakkında da bilgi edinilmesine olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda bu veriler, kazada bulunan yerleşim yerleri arasında nüfus yoğunluğunun en fazla olandan, en az olana doğru sıralanmasına da imkân tanımaktadır. Bu da kazada bulunan yerleşim yerleri arasında en gelişmiş ve en geri kalmış yerleşim yerlerinin tespitini de kolaylaştırmaktadır. Defterlerdeki bir diğer önemli ayrıntı ise madenlerde çalışan kimseler hakkında teferruatlı bilgiler içeriyor olmasıdır.

Bilindiği üzere Samakov, XVI. yüzyılın başından XIX. yüzyılın ortalarına kadar yaklaşık dört yüz yıl boyunca Osmanlı Devleti'nin demir ihtiyacının önemli bir kısmının karşılandığı bir yerleşim yeri idi. Ancak bu yerleşim yerini Bolu Sancağına tabii Samako nam-ı diğer Alaplı ile karıştırmamak gerekmektedir. Çalışmamıza konu olan Samakov Kazası, Samakov'un tarihçesi kısmında da detaylıca bahsedildiği üzere Sofya Sancağına bağlı bir yerleşim yeridir. Bu nedenle üzerinde çalışılan nüfus defterleri de Sofya Sancağına tabii Samakov Kazasına aittir. Samakov-ı Alaplı'ya ait nüfus kayıtları ise Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde, Bolu Sancağına tabii Samakov-ı Alaplı şeklinde kaydedilmiştir.²

Yukarıda da ifade edildiği üzere Sofya'ya bağlı Samakov Kazası, uzunca bir süre Osmanlı Devleti'nin askerî ve sivil alandaki demir ihtiyacının önemli bir kısmının karşılandığı bir yerleşim yeri idi. Nüfusun büyük bir çoğunluğu da geçimini madenlerde çalışarak sağlamaktaydı. Ancak daha ziyade Rumların yoğun olarak çalıştığı bu madenlerde (Giz, 1970: 15), Müslümanlar arasında çalışanların kimler olduğu daha evvelden bilinen bir durum değildi. Samakov Kazasına ait nüfus defterleri, Samakov demir madenlerinde çalışan Müslüman nüfusun kimler olduğu, isimleri, yaş aralıkları hakkında bilgi edinilmesine de imkân vermektedir. Bir anlamda bu veriler sayesinde, Samakov demir madenlerinde çalışan Müslüman nüfusun kimler olduğu da ilk defa tespit edilebilmiş olunacaktır. Daha evvel temettuat defterleri üzerinde Samakov madenlerinde çalışan işçiler hakkında bir çıkarım oluşturulmaya çalışılmış ancak bu çıkarım mahallelerdeki maden işçilerinin sayısının tespit edilmesiyle sınırlı kalmıştır. Bu çalışmada ise ekler kısmında madende çalışan işçilerin isimleri, yaşları ve çocuklarına ait bilgiler, tablolar halinde verilerek madencilerin kimler olduğu hakkında bir netlik kazandırılmak istenmiştir.

Çalışmada temel kaynak olarak kullanılan Samakov nüfus defterleri üzerine daha önceden yapılan bir çalışma yoktur. Bu nedenle bu defterlerden elde edilebilecek bilgiler hem Osmanlı Tarihi araştırmacıları hem de Balkan Tarihi araştırmacıları için bir hayli kıymetlidir. Diğer taraftan Samakov özelinde yapılan çalışmalar ise oldukça sınırlıdır. Bu çalışmalardan en önemlisi Adnan Giz'in İstanbul Sanayi Odası Dergisi'nin 1970 sayısında yayımlanan; "*Samako Demir Madeni*" adlı makalesidir. İki sayfadan oluşan bu makale, Samakov demir madenlerinin durumu, ıslah çalışmaları ve madende üretilen demirin kullanım alanları gibi konular hakkında bilgi içermektedir. Bir diğer önemli çalışma ise Machiel Kiel'e aittir. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'nin 36. Cildinde yer alan "*Samakov*" maddesini kaleme alan Kiel, bu çalışmada, Samakov Kazasının gelişim süreci üzerine önemli bilgiler vermektedir. Samakov özelinde yapılan bir diğer önemli çalışma ise Fulya Canova'nın, "*Temettuat Defterlerine Göre Samakov Kazasının Sosyal ve İktisadî Tarihi*" ismini taşıyan yüksek lisans tezidir. 2019 yılında Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı'nda kabul alan bu tez çalışmada Canova, Samakov'un Tanzimat'tan sonraki sosyal ve iktisadî durumunu temettuat defterlerine göre incelemiştir. Samakov özelinde yapılan tek tez çalışması olan bu çalışmanın dışında Samakov özelinde yapılan başka bir çalışma mevcut değildir. Oysa Samakov, Balkanlar'daki en zengin maden yataklarından biri olmasının yanı sıra Osmanlı Devleti'nin uzunca bir süre askerî ve sivil alandaki demir ihtiyacının önemli bir kısmının karşılandığı bir yerleşim yeri olması nedeniyle bir hayli önemlidir. Bu nedenle Samakov özelindeki çalışmalara yoğunluk verilmesi hem Osmanlı Tarihi hem de Balkan Tarihi çalışmaları açısından elzemdir. Bu gerçeklikten yola çıkarak hazırlanan bu çalışmada, 1831 nüfus sayımı verilerinden hareketle, Samakov'da bulunan Müslüman erkek nüfusun sayısı, Müslüman mahalle ve köyleri ve bunlar arasındaki nüfus dağılımı tespit edilmeye çalışılacaktır. Aynı zamanda bu çalışmada, kazada bulunan Müslüman nüfusun kullandıkları isimler varsa lakaplar, yaş aralıkları ve fiziksel özellikleri verilerek, Samakov'da bulunan Müslümanlar hakkında birtakım çıkarımlar oluşturulmaya çalışılacaktır.

² Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Samakov-ı Alaplı Nüfus Defterleri (NFS. d..). No: 9402. 5.

2. Samakov Kazasının Tarihsel Gelişimi

Samakov, Bulgarca demir döven manasına gelen “sama” ve “kov” kelimelerinin birleşiminden oluşmuştur. Günümüzde Bulgaristan'ın sınırları içerisinde yer alan Sofya'ya bağlı bir yerleşim yeri olan Samakov, Sofya'nın 50 km. güneydoğusunda, Rila dağlarının kuzeyinde ve İskar nehri üzerinde yer almaktadır. İlk defa 1378 tarihli Bulgar Kralı Ivan Şişman'a ait bir belgede kale ve idarî merkez olarak ismi geçen Samakov, tarih boyunca başta demir olmak üzere tekstil ve ağaç oymacılığı gibi birçok endüstri dalına da ev sahipliği yapmıştır. Sahip olduğu güzel otlaklar sayesinde tarım ve hayvancılık alanında da gelişme gösteren Samakov, yağ ve peynir ticaretinde de Balkan coğrafyasında önemli bir yere sahip olmuştur (Giz, 1970: 15). Ancak Samakov'u bu kadar değerli ve önemli kılan tüm bunların ötesinde sahip olduğu maden yataklarıdır. Osmanlı Devleti'nin Tersâne-i Âmire, Tophâne-i Âmire ve Cephâne-i Âmire gibi en önemli kurumlarının demir ihtiyacının karşılandığı bir yerleşim yeri olan Samakov, (BOA. C. BH. 97/4697), aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin sivil alandaki demir ihtiyacının önemli bir kısmını da karşılamıştır (Kiel,2009: 63).

Osmanlı Devleti'nin Balkan coğrafyasındaki en önemli ve en zengin yerleşim yerlerinden birisi olarak da kabul edilen Samakov'un Osmanlı öncesi durumu hakkında net bir bilgi bulunmamaktadır. Sofya sancağının kurulduğu dönemlerde, Breznik, İhtiman, Chiprovitsi (Çiprofça,) ve Pirot şehirleriyle birlikte bu sancağa bağlandığı bilinen Samakov, Lala Şahin Paşa tarafından 1370 yılında fethedilmiştir (Kiel, 2009: 62). Tarihçi Hammer'in aktarımına göre; Sultan Murad Edirne'yi fethinin hemen akabinde Osmanlı sınırlarını daha da genişletmek için bir dizi hazırlıklara başladı. Bu hazırlıklar sırasında komutanları Timurtaş ve Lala Şahin Paşa'ya da Tuna boyunca istilaya devam etmelerini emreden Sultan Murad, aynı zamanda komutanlarına Balkan eteğindeki şehirlerinde itaat altına alınmasını emretti. Bu emir doğrultusunda harekete geçen Lala Şahin Paşa Samakov'u, Timurtaş ise Yenice, Kızılağaç ve Yanyabolu'yu Osmanlı topraklarına kattı (Hammer, 2010: 195-196). Evliyâ Çelebi ise Samakov'un fethini: *“Nice kefere Kralları bu kaleye mâlik oldum sanmışlar, sonunda helâk olmuşlardır. Hâlâ malikû'l-mülk hükümdededir. 772 (1370-1371) tarihinde Gazi Hüdavendigâr ki Gazi 1.Murad Han'dır. Bu kale onun fermanıya Gazi ve sonra şehit vezir Lala Şâhin Paşa fethidir. Çarpışma sırasında bu kale altında zorluk ve sıkıntı çektiğinden bir daha bu kaleye kâfirin iştahı kabarmasın diye bu sağlam suru temelinden yıkmıştır. Hükümetleri Rumeli Eyaletinde olup Osmanoğlu padişahlarının Hass-ı Hümayunudur ki başka emîn hâkimi vardır. Bir hâkimi de 300 akçe payesiyle şerif kazadır ve nâhiyesi 70 adet köylerdir. Kethüda yeri, yeniçeri serdârı, bacdârı, muhtesibi, şehir kethüdası ve haraç ağası vardır ama müftüsü ve nakîbû'l eşrafi yoktur. Sofya şehriden fetvâ alırlar”* (Evliyâ Çelebi, 2010: 144) sözleri ile aktarmaktadır. Evliyâ Çelebi'nin aktarımından da anlaşıldığı üzere bu dönemde, Sofya'ya bağlı bir yerleşim yeri olan Samakov, 1453-54 yıllarına kadar meskûn bir yerleşim yeri iken gelişen demir üretimi ve nakliyesi ile birlikte kısa sürede gelişerek kasaba haline gelmiştir. Diğer taraftan II. Bayezid dönemi kapı ağalarından Samakovlu Akağa Hüseyin Ağa'nın bu dönemdeki faaliyetleri de Samakov'un gelişimine önemli katkılar sunmuştur (Kiel, 2009: 62). Bu dönemde Samakov'a bir Cuma Camii, bir hamam ve yirmi iki adet dükkân inşa ettiren Hüseyin Ağa'nın bu faaliyetlerinin ardından 1525-26 yıllarına kadar meskûn bir yerleşim yeri olarak varlığı sürdüren Samakov, bu tarihlerde ikisi Müslüman, dördü Gayrimüslim olmak üzere toplam altı mahalle ve yüz altmış altı haneden oluşan bir yerleşim yeri haline gelmiştir. Samakov'un bu dönemdeki toplam nüfus sayısı ise 850'dir (Kiel, 2009: 63). 1569-70'li yıllarda ise toplam on yedi mahalleli bir yerleşim yerine dönüşen Samakov'un bu dönemdeki Müslüman Mahalle sayısı on, hane sayısı ise iki yüz on altı olarak belirlenmiştir. Gayrimüslimlere ait mahalle sayısının ise yediye, hane sayısının ise yüz altmışa yükseldiği Samakov'daki toplam nüfus sayısı ise 2.000 olarak hesaplanmıştır. Bir önceki döneme kıyasla Müslümanlara ait mahalle sayısında kayda değer bir artışın yaşandığı Samakov'da, Gayrimüslimlere ait mahalle sayısında ise küçük bir düşüş yaşanmıştır. Gelişen demografik yapıya paralel olarak fizikî anlamda da önemli değişimlerin yaşandığı Samakov'da bu dönemde üç cami, altı medrese, iki zaviye, üç muallimhâne, bir kervansaray ve bir de hamam yer almaktadır (Kiel, 2009: 63). 1661-62 yıllarında ise on bir Müslüman Mahallesi, geri kalanları Gayrimüslim Mahallesi olan bir yerleşim yeri haline dönüşen Samakov'da 1.700 ev, dört cami, sekiz mescit, iki medrese, üç mektep, altı han, iki hamam ve bir tekke bulunmaktadır (Evliyâ Çelebi, 2010: 144).

XVIII. yüzyılın başında ise Tersâne-i Âmir'e yıllık 1.395 kantar (78.120 kg.) demir gönderen bir yer durumuna gelen Samakov, kütüphaneleri, zengin yazma koleksiyonları ile de bu dönemde, İslâm edebiyatının önemli merkezlerinden birisi haline gelmiştir (Kiel, 2009: 63). 1831 yılındaki erkek nüfus sayısının 13.000 dolaylarında olduğu bilinen Samakov'un (Karpas, 2010: 227), Tanzimat'tan sonraki sürece ait verileri ise temettuât defterlerinden elde edilmiştir. Bu dönemde ait tahmini nüfusunun 7.400 olarak belirlendiği Samakov'da, Müslümanlara ait hane sayısı 680 olarak hesaplanırken, Gayrimüslimlere ait hane sayısı ise 919 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca bu dönemde Samakov'da bulunan mahalle sayısı ise on dört olarak belirlenmiş olup bunların yedisinin Müslümanlara, yedisinin ise Gayrimüslimlere ait olduğunu tespit edilmiştir (Canova, 2019: 16).

1873 tarihli Tuna Vilâyet Salnâmesi'nde ise Müslümanlara ait hane sayısının 738, Gayrimüslimlere ait hane sayısının 1.482 olarak belirtildiği Samakov'da toplam hane sayısı ise 2.220 olarak tespit edilmiştir (TVS. 1290/1873: 219). Aynı zamanda bu dönemde bir Ortodoks piskoposluk yeri, bir idarî merkez, on iki cami, beş kilise, bir rahibe manastırı ve Amerikan Metodist Okulu ile mamur halde bulunan Samakov, 1877-78 Osmanlı-Rus Harbi sırasında Ruslar tarafından ele geçirilmiştir. Savaşın ardından imzalanan Berlin Antlaşması uyarınca yeni kurulan Bulgaristan Prenslığıne bağlanan Samakov, bu tarihten sonra pek çok açıdan gerilemeye başlamıştır. Müslüman nüfusun büyük oranda göçe zorlandığı ve toplam Müslüman nüfus sayısının 180'lere kadar düştüğü Samakov, 1960'lardan sonra yeniden yapılandırılarak merkezi bir yer haline gelmiştir (Kiel, 2009: 64).

3.1831 Nüfus Sayımına Göre Samakov Kazasında Yer Alan Müslüman Mahalleler

6150 ve 6151 numaralı ve H. 1246/ M. 1831 tarihli nüfus sayımı verilerine göre kaza statüsünde bulunan Samakov'un Nazırı Mehmed Raşid Ağa'dır. Bu dönemde 11 Müslüman Mahallesi ve 5 Müslüman karyesi bulunan Samakov'un, geriye kalan yerleşim yerleri ise Gayrimüslimlere aittir. Toplam erkek nüfus sayısının 13.000 dolaylarında olduğu bilinen (Karpas, 2010: 227) Samakov'un bu dönemdeki toplam Müslüman erkek nüfus sayısı ise 1.097'dir. Bunlardan 1.090³ tespit edilmiş olup dağılımı şu şekildedir: Mahallelerde ikamet eden erkek nüfus sayısı 503, karyelerde ikamet eden erkek nüfus sayısı 384, nazır ve yanında bulunan kimselerin sayısı 15, medresede bulunan muallim ve talebelerin sayısı 16, demir madenlerinde çalışanlara ait nüfus sayısı ise 172'dir. Kazada ayrıca Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye Ordusu'nda görevli 103 asker de bulunmaktadır (Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Samakov (NFS. d..). No: 6150. 7). Ancak bunlar kazadaki toplam Müslüman erkek nüfus verilerine dâhil edilmemiştir.

Defter içeriklerine baktığımız zaman ise aşağıdaki tablolarda da görüleceği üzere, kişilerin ismi, ikamet ettikleri mahalle ve karyeler ve birtakım fiziksel özellikleri yer almaktadır. Bunun yanı sıra farklı yerleşim yerlerine ait nüfus verilerinde o bölgede bulunan kimselerin meslek gruplarına dair de bilgi edinilebilirken, (Başaran, 2017: 315) Samakov'da ikamet eden Müslümanlara ait verilerde, böyle bir durum söz konusu olmamaktadır. Samakov'a ait verilerde sadece kazada bulunan Nazır ve yanında bulunan kimseler ile muallim, imam, müezzin ve madende çalışan kimselerin meslekleri hakkında bilgi edinilebilmektedir. Bunun yanı sıra Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye Ordusu'nda yer alan askerlerin rütbeleri de yine bu kayıtlardan tespit edilebilmektedir.

Defterde yer alan mahalle ve karye isimleri benzer olmakla birlikte 6151 numaralı defterde, her mahallenin önüne Camii kelimesinin getirildiği görülmektedir. Örneğin, 6150 numaralı defterde Musalli Mahallesi, sadece Musalli olarak kaydedilirken 6151 numaralı defterde Cami-i Musalli şeklinde kaydedilmiştir. Bir diğer önemli ayrıntı ise Tekke Mahallesi ile ilgilidir. Tekke Mahallesi 6150 numaralı defterde Tekke olarak kaydedilmesine karşın 6151 numaralı defterde bu mahallenin ismi Tekkiye olarak kaydedilmiştir.

Mahalle ve karyelerde yer alan Müslüman ahaliye ait veriler ise birkaç küçük değişiklik dışında her iki deftere de benzer şekilde kaydedilmiştir. Diğer taraftan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye Ordusu'na ait kayıtlara, 6150 numaralı defterde yer verilmesine rağmen 6151 numaralı defterde yer verilmemiştir. İçeriği bu şekilde olan defterlerdeki Müslüman Mahalleleri ve bu mahallelerde bulunan erkek nüfusun sayısı ise aşağıdaki gibidir:

³ Defterde oluşan deformeler nedeniyle, yedi kişiye ait nüfus verilerinin silinmiş olabileceği kuvvetle muhtemeldir.

Tablo 1: Samakov Kazasının Müslüman Mahalleleri ve Nüfus (Erkek) Sayısı

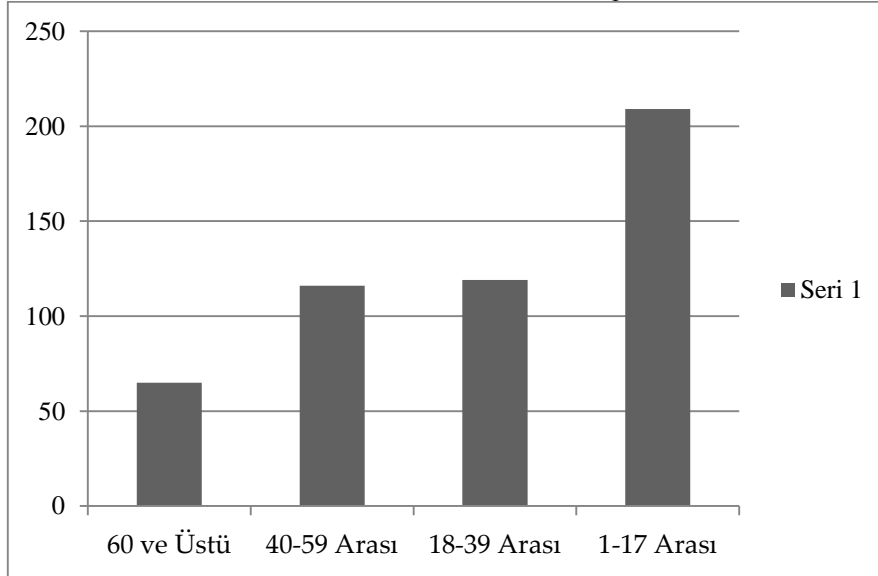
Bağlı Olduğu Kaza	Mahalle İsmi	Nüfus Sayısı (Erkek)
Samakov	Mahalle-i Atik	25
Samakov	Cami-i Keşkek	39
Samakov	Nazır Cafer	26
Samakov	Cami-i Cedid	44
Samakov	Tekke ⁴	67
Samakov	Abdülcebbar	53
Samakov	Musalli	31
Samakov	Hoca Safer	69
Samakov	Mehmed Çavuş	40
Samakov	Şeyh	53
Samakov	Kurşunlu	56
Toplam	11	503

Kaynak: (Samakov (NFS. d..). No: 6150. 2-7; 6151. 2-19).

Tabloda görüldüğü üzere Samakov Kazasının Müslüman mahallelerinin bu dönemdeki toplam erkek nüfus sayısı, 503'tür. Mahallelerdeki toplam nüfus sayısının ise 1.006 dolaylarında olduğu Samakov'daki Müslüman Mahalleleri arasında en yoğun nüfusa sahip olan mahalle, %14'lük nüfus yoğunluğu ile Hoca Safer Mahallesi'dir. Hoca Safer Mahallesi aynı zamanda kazada bulunan en gelişmiş mahalledir. Hoca Safer Mahallesinin ardından nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu mahalleler ise Tekke (%13), Kurşunlu (%11), Şeyh (%11), Abdülcebbar (%10), Cami-i Cedid (%9), Mehmed Çavuş (%8), Cami-i Keşkek (%8), Musalli (%6), Nazım Cafer(%5) ve Mahalle-i Atik (%5) şeklindedir.

Mahallelerde bulunan erkek nüfusun yaş gruplarına göre genel dağılımını gösteren grafik ve tablo ise aşağıdaki gibidir:

Grafik 1: Mahallelerde Bulunan Erkek Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Yüzdeler Dilimi

Tablo 2: Mahallelerde Bulunan Erkek Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Mahalle İsmi	60 ve Üstü	40-59	18-39	1-17
Mahalle-i Atik	5	7	5	8

⁴ 6151 numaralı defterde bu mahallenin ismi Cami-i Tekkiye olarak kaydedilmiştir. Mahallede ikamet eden isimlerden Cami-i Tekke ve Cami-i Tekkiye Mahallelerinin aynı mahalle olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için Bkz. (Samakov (NFS. d..). No: 6150. 2; 6151. 7).

Cami-i Keşkek	10	3	8	18
Nazır Cafer	4	2	10	10
Cami-i Cedid	5	7	11	21
Tekke ⁵	8	18	10	29
Abdülcebbar	5	9	17	22
Musalli	5	7	7	12
Hoca Safer	5	23	12	29
Mehmed Çavuş	4	9	10	17
Şeyh	7	13	11	22
Kurşunlu	7	18	10	21

Kaynak: (Samakov (NFS d...). No: 6150. 2-7)

Tablo ve grafikte de görüldüğü üzere en fazla erkek nüfusun "1-17" yaş grubuna ait olduğu mahallelerde, ikinci sırada "18-39" yaş aralığındaki kimseler, üçüncü sırada ise "40-59" yaş aralığındaki kimseler yer almaktadır. "60" yaş ve üstünde bulunan kimselerin ise son sırada yer aldığı mahallelerdeki erkek nüfusun çoğunluğunu, çocuk ve genç nüfus oluşturmaktadır.

Mahallelerdeki "60" yaş ve üstünde bulunan erkek nüfus sayısının en fazla olduğu mahalle Cami-i Keşkek, orta yaş grubu olarak nitelendirilen (40-59) yaş aralığındaki erkeklerin en yoğun bulunduğu mahalle ise Hoca Safer Mahallesi'dir. Hoca Safer Mahallesi aynı zamanda "1-17" yaş grubundaki erkek çocuk nüfus sayısının en fazla olduğu mahallerden de birisidir. Erkek çocuk sayısının en fazla olduğu bir diğer mahalle ise Tekke Mahallesi'dir. Abdülcebbar Mahallesi ise genç nüfus olarak nitelendirilen (18-39) yaş aralığındaki erkeklerin en yoğun olarak bulunduğu mahalledir.

4.1831 Nüfus Sayımına Göre Samakov Kazasında Yer Alan Müslüman Karyeler (Köy)

1831 yılı nüfus verilerine göre Samakov Kazasına bağlı Müslümanların ikamet ettiği toplam beş karye bulunmaktadır. Bunlar; Köstence Yanesi, Köstence, Çamurlu, Musa Beğ ve Yane-i Has'tır. Samakov'da bulunan bu karyelerden Köstence Yanesi'nin nüfus yoğunluğu, diğer karyelere nazaran daha fazladır. Bunda, Köstence Yanesi'nin Samakov karyelerinde bulunan erkek nüfusun yaklaşık %41'ine sahip olmasının büyük payı vardır. Köstence Yanesi, gelişmişlik düzeyi açısından da diğerlerine nazaran daha ön plandadır. Köstence Yanesi'nin ardından Samakov'da bulunan en yoğun nüfuslu ikinci karye ise %23'lük nüfus yoğunluğu ile Çamurlu karyesidir. Bunu sırasıyla; %17 ile Yane-i Has, %13 ile Musa Beğ ve %6 ile de Köstence karyesi takip etmektedir (Samakov (NFS. d..). No: 6150. 5-6; 6151. 26-34). Karyelerde bulunan erkek nüfusun sayısı ise şu şekildedir:

Tablo 3: Samakov Kazasının Müslüman Karyeleri (Köy) ve Nüfus (Erkek) Sayısı

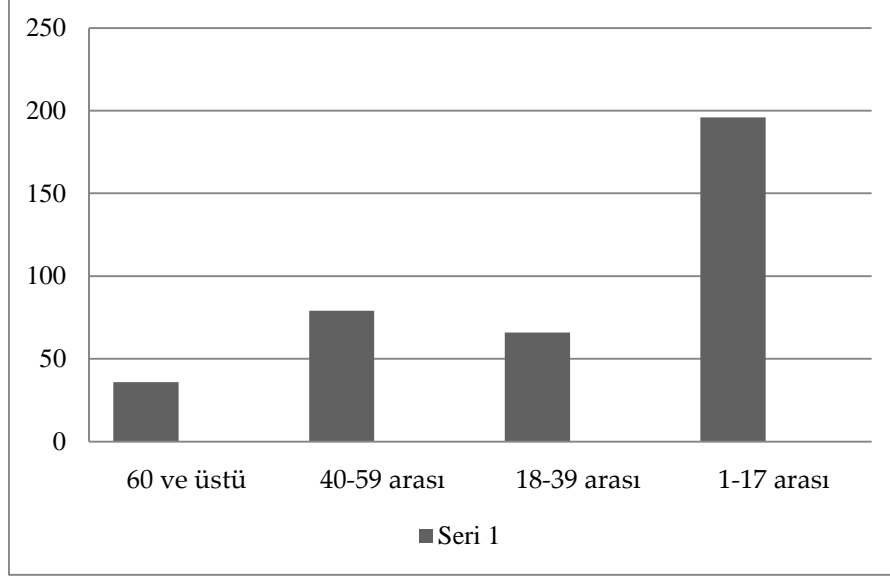
Bağlı Olduğu Kaza	Karye İsmi	Nüfus Sayısı (Erkek)
Samakov	Köstence Yanesi	158
Samakov	Köstence	21
Samakov	Çamurlu	87
Samakov	Musa Beğ	51
Samakov	Yane-i Has	67
Toplam	5	384

Kaynak: (Samakov (NFS. d..). No: 6150. 5-6).

Tabloda görüldüğü üzere Samakov Kazasının Müslüman karyelerinin bu dönemdeki erkek nüfus sayısı, 384'tür. Karyelerdeki toplam nüfus sayısının ise 768 dolaylarında olduğu Samakov'daki Müslüman karyelerinde bulunan erkek nüfusun 182'si yetişkin erkek, 195'i ise erkek çocuktur. 7 kişinin ise yaşları tam olarak tespit edilememiştir. Yetişkin erkeklerin yaş gruplarına göre dağılımı ise; "60" yaş ve üstü olanlar 36 kişi, "40-59" yaş aralığında olanlar 80 kişi, "18-39" yaş aralığında olanlar 66 kişi şeklindedir. En fazla erkek nüfusun "1-17" yaş aralığında bulunan kimselere ait olduğu karyelerde, nüfusun genel dağılımını gösteren grafik ve tablo ise aşağıdaki gibidir:

⁵ İki kişinin yaşı net olarak tespit edilemediği için listede yer verilmemiştir.

Grafik 2. Karyelerde Bulunan Erkek Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Yüzdeler Dilimi

Tablo 4: Karyelerde Bulunan Erkek Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Karye İsmi	60 ve Üstü	40-59	18-39	1-17
Köstence Yanesi ⁶	14	24	32	81
Köstence	-	4	4	13
Çamurlu	11	18	10	48
Musa Beğ	4	15	5	27
Yane-i Has	7	19	15	26

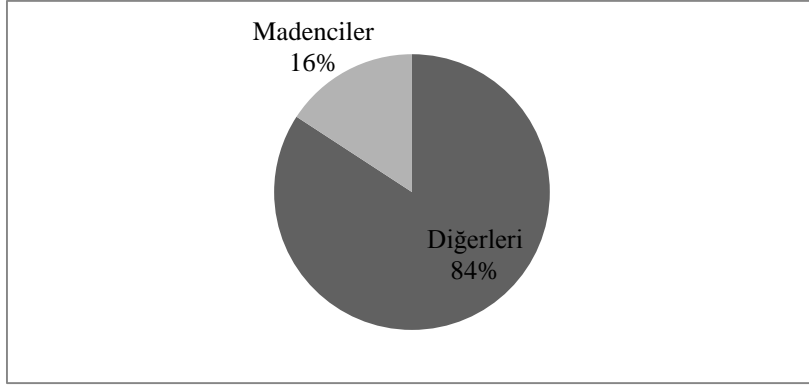
Kaynak: (Samakov (NFS. d..). No: 6150. 5-6).

Tablo ve grafikte de görüldüğü üzere en fazla erkek nüfusun "1-17" yaş grubuna ait olduğu karyelerde, ikinci sırada "40-59" yaş grubu aralığındaki kimseler, üçüncü sırada ise "18-39" yaş grubu arasındaki kimseler yer almaktadır. Son sırada ise "60" yaş ve üstünde bulunan kimseler yer aldığı karyelerdeki nüfusun çoğunluğunu çocuk ve orta yaş grubu olarak nitelendirilen kimseler oluşturmaktadır. Karyelerdeki "60" yaş ve üstü bulunan erkek nüfus sayısının en fazla olduğu karye Köstence Yanesi karyesidir. Köstence Yanesi aynı zamanda karyeler arasında tüm yaş gruplarının en yoğun olarak bulunduğu karyedir. Bunda Köstence Yanesi karyesinin Samakov karyelerindeki Müslüman nüfusun büyük bir kısmını oluşturmasının da payı büyüktür. Köstence Yanesi'nin ardından tüm yaş gruplarındaki nüfus yoğunluğun en fazla olduğu karye ise Çamurlu karyesidir. Bunu sırasıyla, Yane-i Has, Musa Beğ ve Köstence karyesi takip etmektedir.

5. 1831 Nüfus Sayımına Göre Samakov Madenlerinde Çalışan Müslümanlar

Samakov uzunca bir süre Osmanlı Devleti'nin hem askerî hem de sivil alandaki demir ihtiyacının önemli bir kısmının karşılandığı bir yerleşim yeri idi. Gayrimüslim nüfusun büyük çoğunluğu geçimini bu madenlerde çalışarak sağlamaktaydı (Giz, 1970: 15). Müslüman ahali arasında da bir kısım kimse bu madenlerde çalışarak geçimini sağlamaktaydı. Özellikle Hacı Keşkek ve Abdülcebbar Mahallelerinde bulunan kimselerin yoğun olarak çalıştığı bu madenlerde çalışan madenci taifesinin, toplam erkek nüfus içerisindeki yeri aşağıdaki grafikte gösterildiği gibidir:

⁶Yaşları belirsiz olan 7 kişi bu verileri eklenmemiştir.

Grafik 3: Madende Çalışan Nüfusun Toplam Erkek Nüfus İçindeki Payı

Nüfusun yaklaşık %16'sını oluşturan madenci taifesinin toplam nüfus sayısı 172 olarak tespit edilmiştir. Bunların 113'ü yetişkin erkek, 58'i ise erkek çocuktur. 1 kişinin ise yaşı belirsizdir. Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı ise "60" yaş ve üstü yaşta bulunan kişi sayısı 14, orta yaş grubu olarak nitelendirilen (40-59) yaş aralığındaki kişi sayısı 49, (18-39) yaş aralığındaki kişilerin sayısı ise 50 şeklindedir. "1-17" yaş aralığında bulunan kimselerin sayısı da 58 olarak belirlenmiştir (Samakov (NFS. d..). No: 6150. 4; 6151. 21-25). Bu kişilere ait nüfus verilerine ekler kısmında yer verilmiştir.

Samakov Kazasında bu kimselerin yanı sıra 2. başlık altında da ifade edildiği üzere Nazır ve yanında bulunan kimseler, medresede bulunan muallim ve talebeler ile Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye Ordusu'nda yer alan askerler de bulunmaktadır. Genel erkek nüfus içerisinde yaklaşık %9'luk bir yoğunluğa sahip askerlerin toplam nüfus sayısı 103'tür. Bunlar arasında 1 yüzbaşı, 1 mülâzım-ı evvel, 1 mülâzım-ı sani, 4 çavuş, 8 onbaşı rütbelerinde toplam 15 rütbeli asker yer almaktadır. Ayrıca bu askerler arasında tranpetçi ve müzikâcılar da yer almaktadır. Tüm bunlara ait verilere de ekler kısmında yer verilmiştir (Samakov (NFS. d..). No: 6150. 7). Diğer taraftan nazır ve yanında bulunan kimseler ile medrese bulunan kimselerin listelerine de ekler kısmında yer verilmiştir.

6. Müslüman Erkeklerin Kullandıkları İsim ve Lakaplar

Müslüman erkeklerin daha ziyade Mehmed, Ahmed, İbrahim, Mustafa, Halil ve Abdullah gibi isimleri kullanıldığı Samakov Kazasında, yoğun olarak kullanılan lakaplar ise Hacı, Ağa, Beşe, Derviş ve Molla'dır (Samakov (NFS. d..). No: 6150. 3). Bu lakapların yanı sıra kişilerin fiziksel özellikleri ya da mesleklerinin belirtildiği lakaplar da kullanılmaktadır. Ancak mesleklerinden bahsedilen kimseler daha ziyade Muallim, İmam ve Müezzin gibi kimselerdir. Zira 2. başlık altında da ifade edildiği üzere Samakov Kazasında ikamet eden Müslümanların meslek gruplarına ilişkin nüfus defterlerinde bir kayıt bulunmamaktadır.

Kazada bulunan kimselerin fiziksel özelliklerinden bahsedilirken ise ekseriyetle orta boylu, ter bıyıklı, kumral bıyıklı, kara bıyıklı, sarı bıyıklı, kumral sakallı ve sarı sakallı gibi ifadeler kullanılmaktadır. Örneğin; Atik Mahallesinde ikamet eden Yusuf bin Abdullah, orta boylu ter bıyıklı Yusuf bin Abdullah şeklinde tasvir edilirken; Memiş bin Hacı Ahmed, orta boylu kara bıyıklı Memiş bin Hacı Ahmed şeklinde tasvir edilmiştir. Mahallede bulunan Ali bin İbrahim ise orta boylu sarı bıyıklı Ali bin İbrahim olarak bilinmektedir (Samakov (NFS. d..). No: 6150. 2).

Fiziksel özelliklerinden bahsedilen kimselere ait kayıtlarda ise genellikle *mim* (م) işareti kullanılmaktadır. Bilindiği üzere nüfus defterlerinde yer alan *mim* (م) işareti genellikle askerlik, bekârlık ve asayiş gibi nedenlerden dolayı kullanılmaktadır (Özekmekçi, 2020: 3058). Samakov'a ait nüfus defterlerindeki kayıtlarda, askerlik dolayısıyla *mim* (م) işareti ile belirtilen kimselerden bahsedilirken, fiziksel özelliklerinin kullanılmadığı görülmektedir. Bu kişilerin hemen hemen hepsinin evli olması nedeniyle de bekârlık dolayısıyla işaretlenmiş olabilecekleri mümkün değildir. Bu nedenle *mim* (م) işareti ile belirtilen ve fiziksel özellikleri verilen kimselerin, asayiş ile ilgili durumlarının olduğu kuvvetle muhtemeldir.

7. Sonuç

Ait olduğu dönem ve medeniyetler hakkında önemli bilgiler ihtiva eden nüfus kayıtları, Osmanlı tarihçiliği açısından da oldukça önemlidir. Bu gerçeklikten hareketle Samakov Kazası nüfus defterlerinin incelendiği bu çalışmada, şu çıkarımlara ulaşılmıştır:

XIX. yüzyılın ilk yarısında toplam 11 Müslüman Mahallesi ve 5 Müslüman karyesi bulunan ve geri kalanları Gayrimüslim yerleşim yerleri olan Samakov'un erkek nüfus sayısı 13.000 dolaylarındadır. Müslüman erkek nüfus sayısının ise 1.907 olduğu Samakov'da, Müslüman erkek nüfusun büyük çoğunluğu merkeze bağlı mahallelerde ikamet etmektedir. Mahallelerde bulunan erkek nüfus sayısının 503 olarak belirlendiği Samakov'da, en yoğun nüfusa sahip mahalle Hoca Safer, nüfus yoğunluğu açısından en az yoğunluğa sahip mahalle ise Atik Mahallesi'dir.

Karyelerde bulunan erkek nüfus sayısının ise 384 olduğu Samakov'da, nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu karye Köstence Yanesi iken nüfus yoğunun az olduğu karye Köstence karyesidir. Mahalle ve karyede bulunan bu nüfusun yanı sıra kazada ayrıca 172 madenci taifesi, 103 Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye Ordusu'nda görevli asker, 16 muallim ve talebe de bulunmaktadır. Nazır ve yanında bulunan kimselerin sayısı ise 15 olarak belirlenmiştir.

Diğer taraftan çocuk olarak nitelendirilen (1-17) yaş grubunda bulunan kimselerin en yoğun nüfusa sahip olduğu kazada, ikinci sırada "18-39" yaş aralığındaki kimseler, üçüncü sırada "40-59" yaş aralığındaki kimseler ve son sırada ise "60" yaş ve üstünde bulunan kimseler yer almaktadır. Çoğunlukla Mehmed, Ahmed, İbrahim ve Musatafa gibi isimlerinin kullanıldığı kazada, yoğun olarak kullanılan lakaplar ise Hacı, Ağa, Beşe, ve Derviş'tir.

Boy ortalamasının ise daha ziyade orta boy olarak nitelendirilen boy grubu olduğu kazada, kişilerin ten renkleri ise genellikle kumral ve sarıdır. Öyle ki kazada bulunan sakallı ve bıyıklı kimselerin büyük çoğunluğunun sakal ve bıyıkları kumral ve sarı olarak belirtilmiştir.

Meslek gruplarına dair ise herhangi bir veriye ulaşılmayan bu kayıtlarda, meslekleri hakkında bilgi edinebildiğimiz tek grup madenci taifesi ile kazada bulunan resmi görevlilerdir.

Kaynaklar

Arşiv Belgeleri

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi Defter Katalog No:

Samakov (NFS. d..). No: 6150.

Samakov (NFS. d..). No: 6151.

Samakov-ı Alaplı (NFS. d..). No: 9402.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA).

Cevdet Bahriye (C. BH).

C. BH. 97/4697.

Salnâmeler

Salnâme-i Vilâyet-i Tuna (TVS).

TVS. H.1290/M.1873, s. 219.

Kaynak ve Telif Eserler

Aydın, M. (2016), Avarız Defterlerine Göre XVII. Yüzyılda Kütahya, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 48, s.199-232.

Barkan, Ö. L. (1988), *Hüdavendigâr Livası Tahrir Defterleri I*, Ankara: TTK Yayınları.

Başaran, M. (2017), 1830-1842 Yılları Arasında Nüfus Defterleri Kapsamında Ödemiş ve Örneği, *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (3), s. 307-321.

Bozkurt, N. (2007), Nüfus, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 33, s. 293-294, İstanbul.

Canova, F. (2019), *Temettuât Defterlerine Göre Samakov Kazasının Sosyal ve İktisâdi Tarihi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çadircı, M. (2013), *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinde Sosyal ve Ekonomik Hayat*, Ankara: TTK Yayınları.

Çelebi, E. (2010), *Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, C. 6, (Haz. S. A. Kahraman), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Doğan, A. (2014), Osmanlı İmparatorluğu'nda Modern Anlamda Yapılan İlk Nüfus Sayımı Verilerine Göre Antalya Kaleiçi Nüfusu Üzerine Demografik Bir İnceleme, *Mediterranean Journal of Humanities*, 4(2), s. 71-88.

Giz, A. (1970), Samako Demir Madeni, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi*, S. 51, s. 15-16.

Güneş, M. (2014), Osmanlı Dönemi Nüfus Sayımları ve Bu Sayımları İçeren Kayıtlarının Tahlili, *Gazi Akademik Bakış*, 8(15), s. 221-240.

Hammer, J. V. (2010), *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, (Haz. M. Çevik), İstanbul: Üçdal Neşriyat.

Hürol, E. (2017), *1831 Nüfus Sayımına Göre Pazarsuyu ve Akköy Kazaları Nüfusu Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ordu: Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karal, E. Z. (1997), *Osmanlı İmparatorluğu'nda İlk Nüfus Sayımı 1831*, Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.

Karpat, H. K. (2010), *Osmanlı Nüfusu 1830-1914*, İstanbul: Timaş Yayınları.

Kaya, D. S. (2020), 1834 Tarihli Burdur Kazası Nüfus Defterlerine Göre Burdur Şehrinin Nüfusu, *Uluslararası Sosyal Araştırmacılar Dergisi*, 13(71), s. 231-244.

Kiel, M. (2009), Samakov, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 36, s. 62-64, İstanbul.

Öz, M. (2010), Tahrir, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 39, s. 425-429, İstanbul.

Özekmekçi, M. M. (2020), Bazı Osmanlı Nüfus Defterlerinde Mim (ρ)ve Çeşitli Harfler ile Özel İşaretlerin Kullanımına Dair, *History Studies*, 12(6), s. 3057-3072.

Öztürk, M. (1997), 1616 Tarihli Halep Avarız-Hane Defteri, *OTAM*, 8, s. 249-293.

EKLER

Tablo 1: Nazır ve Beraberinde Bulunan Kimselerin İsim ve Yaşları

Kişi İsmi	Yaşı
Nazır Mehmed Reşid Ağa bin Ali *	28
-biraderi (kardeşi) Seyfettin	Yaşı belirsiz
Utekâsından (azat edilmiş köle) Hüseyin bin Abdullah	22
Diğer utekâsından Mehmed bin Abdullah	20
Diğeri Behram bin Abdullah	20
Diğeri Talat bin Abdullah	7
Diğeri Ahmed bin Abdullah	25
Diğeri Hurşid bin Abdullah	16
Naib Abdulkerim Efendi bin Ahmed	45
-oğlu Ahmed	5
-yiğeni Mehmed Akif bin Osman	35
-hademesi Mustafa bin Süleyman	32
-Şer'iat Kâtibi Ahmed Efendi bin Ali	30
-oğlu Ali	1
Muhtar Ahmed bin İbrahim	75

Kaynak: (Samakov (NFS. d..). No: 6150. 2).

Tablo 2: Medresede Bulunan Muallim ve Talebelerin İsim ve Yaşları

Kişi İsmi	Yaşı
Müderris İbrahim Şakir Efendi bin İsmail	38
-oğlu Mehmed Fazıl	4
-oğlu Kemal	4
Talebeden Müezzini Hafız Molla Mehmed bin Said	23
Hafız Molla Mustafa bin Latifullah	17
Hafız Ali bin Feyzullah	22
Hacı Cedid Müezzini Hafız İbrahim bin Süleyman	18
Abdülcebbar Cami-i Müezzini Hafız Hüseyin bin Hacı Arif	19
Hafız Mahmud bin Mustafa	35
-oğlu Ahmed	5
Hafız İbrahim bin Zeynel	17
Molla Mehmed bin Süleyman	29
Molla Raşid bin Hacı Arif	15
Molla Ali bin Arif	16
Hafız İbrahim bin Halil	18
Molla Süleyman bin İbrahim	17

Kaynak: (Samakov (NFS. d..). No: 6150. 4).

Tablo 3: Demir Madeni Ashabının İsim ve Yaşları

Kişi İsmi	Yaşı
Mehmed Hamid Ağa bin Emin Efendi	60
-oğlu Mehmed Hüsnî	5
Mehmed Raşid bin Mehmed Seyfeddin	11
Mehmed Kemal bin Emin Ağa	39
-oğlu Şakir	5
Mehmed Aladdin bin Mehmed Şakir	26
Mehmed Yasin bin Mehmed Şakir	22
Mehmed Ali Hilmi bin Mehmed Hamid	28

Mehmed Salim bin Mehmed Hamdi	21
Ahmed Ağa bin Ebubekir	62
Abdullatif Ağa bin Ahmed Ağa	23
Ahmed İzzet Ağa bin Mehmed Raşid	42
Süleyman Ağa bin Abdurrahman	40
İbrahim Ağa bin Abdurrahman	31
Mehmed Ağa bin Abdurrahman	27
Emin Ağa bin Abdurrahman	30
Ali Ağa bin İbrahim	25
Mustafa Ağa bin Mehmed Raşid	29
Mehmed Kemal Ağa bin Mustafa	65
Mehmed Ağa bin İbrahim	46
-oğlu Mehmed Şakir	4
-oğlu Mehmed Hamdi	6
Mehmed Ağa ibn-i Ahmed	42
-oğlu Ahmed	9
Emin Ağa bin Memiş	27
Mehmed Ağa bin Ahmed Şerif	16
-biraderi isim belirsiz	Yaş belirsiz

Kaynak: (Samakov (NFS. d..), No: 6150. 4).

Tablo 4: Demir Madeni Amelelerinin İsim ve Yaşları

Kişinin İsmi	Yaşı
Hacı İbrahim bin Ali	50
Hasan bin Mehmed	60
-oğlu Süleyman	5
İsmail bin Ali	30
Abdulfettah bin Ahmed	36
Molla Zeynel bin İbrahim	60
-oğlu Osman	8
Abdülrahman bin Zeynel	25
Abdulrahim bin Zeynel	28
Ali bin Ahmed	42
-oğlu Yusuf	8
Mehmed bin Ahmed	40
Ahmed bin İbrahim	45
Ahmed bin Halil	50
Salih bin Abdülrahman	55
-oğlu Abdi	12
-oğlu Halil	6
Ömer bin Mehmed	48
-oğlu Recep	4
- Kara Ahmed bin Osman	36
Ali bin Hüseyin	38
Ahmed bin Hacı İbiş	60
Hayrullah bin Ali	45
-oğlu Halil	8
-oğlu İbrahim	5
Hasan bin Tahsin	40
İbrahim bin Ahmed	50
-oğlu Osman	12
-oğlu Ahmed	6
Alihan bin Abdullah	60
-oğlu Ahmed	6
Molla Halil bin Nasuh	38

H. 1246/M. 1831 Tarihli ve 6150-6151 Numaralı Nüfus Defterlerine Göre Samakov'da Müslüman Nüfus ve Yerleşim Yerleri
The Muslim Population and Settlements in Samakov According to the Date Bc. 1246/Ad. 1831 and Numbered 6150-6151 Population
Registers

Ali bin Halil	37
-oğlu Mehmed	6
Hasan bin Ali	55
Osman bin Ali	30
Salih bin Osman	55
Mehmed bin Mustafa	42
-oğlu Ahmed	6
-oğlu Abdullah	4
Mehmed Rahim bin Memiş	30
-oğlu Mehmed Şakir	6
Mehmed bin Ali	32
İsmail bin Abdullah	28
Ebubekir bin Ali 35	35
-oğlu Ali	6
-oğlu Zülfikar	4
İbrahim bin Mehmed	50
Ali bin Süleyman	55
Said bin Halil	56
Said bin Abdullah	50
-oğlu Süleyman	9
-oğlu Osman	6
-oğlu Hüseyin	3
Ahmed bin Ebubekir	25
Halil bin Abdüllatif	27
-oğlu Sadullah	4
Osman bin Mehmed	26
-oğlu Ali	3
İbrahim bin Şahin	32
Süleyman bin Ali	40
Abdulrahman bin İsmail	45
-oğlu Mehmed	5
-oğlu Halil	3
Mustafa bin Mehmed	50
-oğlu Ahmed	8
-oğlu Mehmed	6
-oğlu Abdurrahman	4
Hüseyin bin Mehmed	25
Sadullah bin Salih	36
-oğlu Abdullah	7
Osman bin Tahsin	32
-oğlu Tahsin	2
Said bin İsmail	40
-oğlu Abdurrahman	5
-oğlu Hasan	3
Mehmed bin Ebubekir	35
Yusuf bin Abdullah	45
-oğlu Mehmed	7
Ahmed bin Halil	25
Hüseyin bin Mehmed	42
Veli bin Selim	50
Molla Hasan bin Mustafa	45
-oğlu Mustafa	5
Mehmed bin Abdi	40

-oğlu Mehmed	6
Tahir bin Abdi	38
Mehmed bin Sadullah	35
Kara Ahmed bin Abdullah	55
Mehmed Raşid	4
Ali bin Halil	60
-oğlu Abdülkerim	5
Ali bin Ahmed	35
Hasan bin İsmail	38
Ahmed bin Ali	40
-oğlu Hüseyin	5
Abdullah bin Osman	42
İskender bin Osman	35
Molla Ahmed bin Mustafa	45
Abdulkadir bin Abdullah	48
-oğlu Mehmed	10
Mehmed bin Şaban	45
-oğlu İbrahim	4
Ahmed bin Hasan	32
-oğlu Hasan	5
Mustafa bin Ali	36
Osman bin Ali	28
Uzun Mustafa bin Numan	60
Mustafa bin Ahmed	65
İbrahim bin Mustafa	62
-oğlu Mehmed	1
Ali bin Mustafa	58
Halil bin Abdullah	66
Salih bin Mustafa	70
İbrahim bin Mehmed	38
-oğlu Süleyman	4
Hasan bin İbrahim	58
-oğlu Mehmed Ali	6
Ali bin Ahmed 38	38
-oğlu Mehmed Emin	1
Hüseyin bin Osman	42
Said İbrahim bin Tahsin	38
Orhan Ahmed bin Ali	52
-oğlu Halil	8
Abdi bin Osman	59
Abdurrahman bin Ali	40
Abdurrahman bin İbrahim	34
Ali bin Hasan	43
Süleyman bin Hasan	48
İbrahim bin Ahmed	32
Ebubekir bin Ali	50
-oğlu Tahir	8
-oğlu Hüseyin	6
Molla Tahir bin Ahmed	40
-oğlu Osman	7
Molla Ahmed bin Hüseyin	42
-oğlu Mustafa	9
Yusuf bin Mehmed	45
-oğlu Ali	5
Seyid Hasan bin Mehmed	30

Süleyman bin Mehmed	35
Ali bin Mehmed	40
Kara Yusuf bin Halil	60
-oğlu Mestan	6
Ahmed bin Mustafa	28

Kaynak: (Samakov (NFS. d..). No: 6150. 4).

Tablo 5: Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye Ordusu'nda Görevli Askerlerin Rütbe ve İsimleri

Rütbesi	İsmi
Yüzbaşı	Süleyman bin Ali
Mülâzım-ı evvel	Mehmed bin Ahmed
Mülâzım-ı sani	Mehmed bin Yusuf
Birinci Çavuş	Hüseyin bin Ahmed
İkinci Çavuş	Mehmed bin Ahmed
Üçüncü Çavuş	Mustafa bin Hamza
Dördüncü Çavuş	Emin bin Mahmud
Birinci Onbaşı	İbrahim bin Alişah
	Mehmed bin Abdullah
	Hasan bin Şaban
	Sefir bin Yakup
	Temur (Timur) bin İbrahim
	Mustafa bin Abdullah
	İbrahim bin Mehmed
	Ahmed bin Ali
	Ali bin Feyzullah
	Halim bin İbrahim
	Tahir bin Ahmed
İkinci Onbaşı	Şahin bin Ömer
	Mustafa bin Emin
	Mehmed bin Kasım
	Abdurrahman bin Süleyman
	Ahmed bin Mustafa
	Behram bin Memiş
	Seydi bin Süleyman
	Mehmed bin İbrahim
	Numan bin Mustafa
	Osman bin Abdi
	Mehmed bin Ali
Üçüncü Onbaşı	Memiş bin Feyzullah
	Halil bin Mehmed
	Mustafa bin Yunus
	Fettah bin Kadri
	Abdülkadir bin Mustafa
	Ahmed bin İbrahim
	Osman bin Abdullah
	Halil bin Mahmud
	Mustafa bin Osman
	İbrahim bin Osman
	Mehmed bin Ali
Dördüncü Onbaşı	Hasan bin Abdullah
	Süleyman bin Abdullah
	Hüseyin bin Mehmed
	Ali bin Abdullah
	Arif bin Ahmed
	Mestan bin Ahmed
	Halil bin Süleyman
	Adem bin Süleyman
	Hasan bin Süleyman
	İbrahim bin Halil

	Mehmed bin Ahmed
Beşinci Onbaşı	Yusuf bin Ahmed
	Mustafa bin Osman
	Memiş bin Ahmed
	Temur (Timur) bin Zeynel
	Mahmud bin Halil
	Hasan bin Bekâr
	Mustafa bin Abdullah
	Mehmed bin Ahmed
	Davut bin Ahmed
	Nasuh bin Abdullah
	Salih bin Osman
Altıncı Onbaşı	Abdullah bin Ali
	Feyzullah bin Ömer
	Salih bin Ahmed
	Hasan bin Ahmed
	Ahmed bin İbrahim
	Hüseyin bin Süleyman
	Ahmed bin Abdullah
	Osman bin İbrahim
	İbrahim bin Ahmed
	Hüseyin bin Süleyman
	Bekir bin Abdullah
Yedinci Onbaşı	Emin bin İsmail
	Mustafa bin Ömer
	Hasan bin Hüseyin
	Ahmed bin Feyzullah
	Halil bin Abdi
	Halil bin Emin
	Ahmed bin Said
	Ahmed bin İsmail
	Abdi bin Ali
	Veli bin Abdullah
	Mustafa bin Abdullah
Sekizinci Onbaşı	Abdurrahman bin Mustafa
	Abiş bin Ali
	Mustafa bin İbrahim
	Abdurrahman bin Said
	Mustafa bin Yakup
	Süleyman bin Süleyman
	Halil bin Mustafa
	** bin Abdullah **
	Halil bin Ahmed
	Mustafa bin Ahmed
	Ahmed bin Kadri
Tranpetçi ve Müzikâcılar Zabiti	Mehmed bin Ahmed
Tranpetçi ve Müzikâcı	Veli bin Ali
Tranpetçi ve Müzikâcı	Salih bin Hasan
Tranpetçi ve Müzikâcı	Ahmed bin Mehmed
Tranpetçi ve Müzikâcı	Osman bin Abdullah
Tranpetçi ve Müzikâcı	Hüseyin bin Abdullah
Tranpetçi ve Müzikâcı	Beşir bin Ahmed
Tranpetçi ve Müzikâcı	İbrahim bin Abdullah

Kaynak: (Samakov (NFS. d..). No: 6150. 7).